

УДК 339.522

О. Є. Шайда,

к. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Львівська комерційна академія

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-АВСТРІЙСЬКИХ ВІДНОСИН

У статті розглядаються основні етапи розбудови австрійсько-українських відносин, охарактеризовано дипломатичний інструментарій, який використовувався з метою їх розвитку та поглиблення. Визначено та проаналізовано основні форми дипломатичного сприяння розвитку пріоритетних напрямів міждержавної співпраці на різних рівнях.

This article discusses the basic stages of development of Austrian-Ukrainian relations, described the diplomatic instrument, which was used for the purpose of development and deepening them. Identified and analysed the main forms of diplomatic assistance to the development of priority directions of interstate cooperation at different levels.

*Ключові слова: дипломатичні відносини, торговельно-економічне співробітництво, європейська інтеграція.
Key words: diplomatic relations, trade and economic cooperation, European integration.*

ВСТУП

На сучасному етапі запорукою економічного та політичного успіху України на міжнародній арені є реалізація нею стабільного і чіткого курсу стосовно інтеграції до європейських структур. Саме європейська перспектива є основним і безальтернативним орієнтиром нашої зовнішньої політики. Вивчення традицій європейської політичної культури, європейського досвіду реалізації національних інтересів є надзвичайно цінним для України. Безперечно, в контексті інтеграції України до Європейського Союзу особливого значення набувають питання ефективності української дипломатії як одного з найбільш дієвих механізмів досягнення зовнішньополітичних цілей у сучасному світі.

Варто відзначити, що проблематика значення дипломатичної діяльності у розвитку міждержавних відносин та формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені піднімалася багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими. Так, Попов В.І., з'ясувавши сутність сучасної дипломатії, визначав її нові напрями та завдання, які з'являються під впливом зміни характеру міжнародних відносин нашого часу [8]. Гуменюк Б.І. наголошував на необхідності досліджувати специфіку роботи дипломатичних служб у період глобалізації [4]. У працях П. Сардачука та О. Кулика [9] вивчаються питання ролі дипломатичних представництв у сучасній практиці здійснення дипломатичних відносин. Дослідженню дипломатичної діяльності України на шляху прискорення нашого членства у Європейському Союзі присвячені праці Веселовського А. [1], Толстова С. [12], Шаповалової О. [14].

У той же час вітчизняними науковцями недостатня увага приділяється вивченню практичних аспектів розбудови двосторонніх дипломатичних відносин з окремими країнами Європейського Союзу. Саме налагоджена система тісних двосторонніх стосунків та плідна міждержавна співпраця може створити надійне підґрунтя та сприятливий фон для сприйняття у перспективі України як надійного стратегічного партнера для Європейського Союзу в цілому. На нашу думку, у контексті інтеграції України до Європейського Союзу заслуговує на увагу детальне дослідження актуального стану українсько-австрійських відносин та характеристика дипломатичного інструментарію їх розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У 2011 році Україна відсвяткувала 20-ту річницю незалежності. Свого часу поява нової європейської незалежної держави зустріла у світі широку підтримку, підтвердженням якої став процес встановлення дипломатичних відносин з цілою низкою країн. Однією з перших серед європейських країн дипломатичну співпрацю з Україною розпочала Австрія. Вже 26 вересня 1991 року в Нью-Йорку міністри закордонних справ України і Австрії А. Зленко і А. Мок підписали Протокол про консульські відносини, і ця подія

випередила навіть український референдум, який відбувся 1 грудня. Дипломатичні відносини між двома державами були встановлені 24 січня 1992 року, тож у січні 2012 року Україна та Австрія святкували двадцяті річницю їх започаткування. Слід зауважити, що Австрія була єдиною країною, яка не робила формального дипломатичного визнання України, вважаючи факт її членства в ООН та інших міжнародних спеціалізованих організаціях підтвердженням визнання з боку світового співтовариства.

У світовій дипломатії Австрія займає особливе місце. Її столиця Відень по праву вважається одним із центрів міжнародної політики. Саме тут відбувся Віденський конгрес 1815 року, на якому вперше було визначено класи глав дипломатичних представництв. У 1961 році у Відні було підписано визначальний з точки зору світової практики дипломатичних зв'язків документ — Віденську конвенцію про дипломатичні зносини. У 1979 році Відень отримав статус третього міста ООН після Нью-Йорка і Женев. У австрійській столиці зосереджені штаб-квартири таких міжнародних організацій, як ОБСЄ, МАГАТЕ, ЮНІДО, ОПЕК [7].

Важливе значення у двосторонніх стосунках займають контакти на високому та найвищому рівнях, оскільки саме вони визначають основні напрями міждержавного співробітництва. Розвиток політичного діалогу між Україною та Австрією супроводжується проведенням візитів, зустрічей на рівні глав держав, урядів, керівників зовнішньополітичних відомств та міжпарламентському рівні. Якщо кількісно проаналізувати хронологію українсько-австрійської 20-річної дипломатичної діяльності, можна стверджувати про досить високу інтенсивність зустрічей офіційних високопосадовців обох країн (рис. 1).

Як бачимо з рис. 1, за перші три роки українсько-австрійських дипломатичних взаємовідносин відбулося дві зустрічі на рівні міністрів закордонних справ. У 1992 році з робочим візитом Австрію відвідав Прем'єр-міністр України В.Фокін. Певний спад двосторонньої зовнішньополітичної активності спостерігається у 1994—1995 роках. Це можна пояснити вирішенням Австрією внутрішніх питань, пов'язаних з її входженням до Європейського Союзу. Відновлення позитивної динаміки політичного міждержавного діалогу спостерігається з 1995 р., коли Австрія продемонструвала чітку позицію підтримки з низки важливих для України міжнародних питань, зокрема її вступу до Ради Європи.

Значну роль у розвитку українсько-австрійських відносин відіграло прийняття України до Центральноєвропейської Ініціативи, яке відбулося у Відні 1 червня 1996 року. Під час засідання керівників зовнішньополітичних відомств країн-членів Центральноєвропейської Ініціативи відбулися переговори керівників зовнішньополітичних відомств України та Австрії, які обмінялися нотами стосовно продовження чинності дев'яти радянсько-австрійських угод в українсько-австрійських відносинах [10].

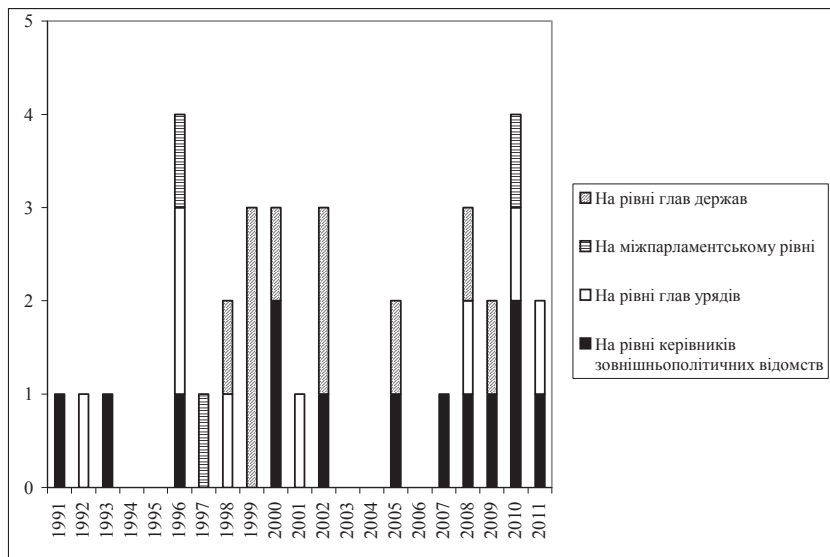

Рис. 1. Кількість зовнішньополітичних контактів між Україною та Австрією на різних рівнях у 1991–2011 рр.

Складено на основі: [7].

Безперечно, нової якості міждержавні стосунки набувають, коли здійснюються на рівні найвищих представників офіційної влади — глав держав. У практиці українсько-австрійських відносин такі зустрічі починають проводитися з 1998 року, коли Австрію з Державним візитом відвідав Президент України Л.Д.Кучма. Державний візит Федерального президента Республіки Австрія Т.Клестія в Україну відбувся у 2000 році. Нових імпульсів українсько-австрійському співробітництву надали подальші зустрічі президентів України та Австрії, які регулярно відбувалися у період з 1999 по 2009 рік. [7].

Окрім політичної проблематики, високими офіційними представниками України та Австрії піднімаються питання розвитку торговельно-економічного співробітництва. Так, у лютому 2009 року. Україну з робочим візитом відвідав Віце-канцлер, Федеральний міністр фінансів Австрії Й. Прьоль. У липні 2009 р. у ході офіційного візиту в Україну Федерального президента Австрії Х. Фішера очолювана ним делегація відвідала Київ та Львів. За участі Президентів і міністрів економіки обох країн у Києві було проведено українсько-австрійський бізнес-форум, в якому взяли участь понад 50 представників ділових та фінансових кіл Австрії, які супроводжували австрійського президента в ході візиту. Президентами було зазначено, що розвиток двостороннього економічного співробітництва є пріоритетом для обох країн і буде знаходити своє відображення у подальшому політичному діалозі на високому рівні.

Обговорення перспектив діяльності австрійського бізнесу в Україні відбувалося під час робочих візитів

Таблиця 1. Показники зовнішньої торгівлі між Україною та Австрією у 1996–2010 рр., млн дол. США

Роки	Експорт товарів	Імпорт товарів	Темпи росту експорту товарів	Темпи росту імпорту товарів	Експорт послуг	Імпорт послуг	Темпи росту експорту послуг	Темпи росту імпорту послуг
1996	101.5	175.5	-	-	83.6	7.7	-	-
1997	107.7	224.7	1.06	1.28	75.49	7.2	90.30	93.51
1998	135.2	193.8	1.26	0.86	76.4	13.4	101.21	186.11
1999	139.8	133.4	1.03	0.69	55.4	16.8	72.51	125.37
2000	163.6	185.1	1.17	1.39	44.9	20.6	81.05	122.62
2001	174.1	202.1	1.06	1.09	50.3	18.7	112.03	90.78
2002	236.8	223.7	1.36	1.11	57	27.5	113.32	147.06
2003	257.9	324.2	1.09	1.45	79.5	31.9	139.47	116.00
2004	249.4	353	0.97	1.09	84.7	68.6	106.54	215.05
2005	317.4	458.6	1.27	1.30	94.9	127.5	112.04	185.86
2006	329.1	547.2	1.04	1.19	126.5	213.3	133.30	167.29
2007	429.4	799.2	1.30	1.46	183.9	163.6	145.38	76.70
2008	593.4	1031.2	1.38	1.29	261.4	333.8	142.14	204.03
2009	328.7	612.2	0.55	0.59	163.8	228.5	62.66	68.45
2010	517.2	697.6	1.57	1.14	182.8	144	111.60	63.02

[5].

Прем'єр-міністра України М.Я.Азарова до Австрії, які відбувалися в 2010 та 2011 року. У листопаді 2010 року. Глава Уряду України взяв участь у засіданні Віденського економічного форуму, провів зустрічі з Федеральним канцлером В.Файманном та представниками ділових кіл Австрії. Метою робочого візиту в червні 2011 року. була участь в засіданні регіонального саміту Всесвітнього економічного форуму [7].

Оцінити практичну реалізацію двосторонніх дипломатичних ініціатив можна, аналізуючи динаміку основних показників розвитку австрійсько-українських торгово-економічних відносин. У цілому, можна зробити висновки про їхнє суттєве зміцнення та інтенсивний розвиток протягом тривалої історії існування дипломатичних відносин між нашими державами (табл. 1). Розраховані темпи росту показників експорту та імпорту товарів і послуг підтверджують стабільне зростання зовнішньоторгівельної діяльності між Україною та Австрією.

Як бачимо з рис. 2, показники українсько-австрійської зовнішньої торгівлі в аналізованому періоді мають чітко виражену зростаючу тенденцію. Втрату позитивної динаміки спостерігаємо лише у 1998—1999 роках та 2009 році.

Але причиною сповільнення розвитку австрійсько-українських торговельно-економічних відносин в цей час є швидше зовнішні чинники (економічна криза в Азії та криза рубля в Росії і світова економічна криза 2008-2009 рр.).

В останні роки українською дипломатією прикладено багато зусиль для створення відповідної договірно-правової бази, яка б сформувала міцний фундамент для євроінтеграційних перспектив нашої держави. Знаковою для України подією у цьому напрямку стало парафування 30 березня 2012 року главами делегацій на переговорах України та Європейського Союзу Угоди про асоціацію, включаючи поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі.

Для України Австрія є перспективним торговельним партнером, адже вона одна з найрозвинутіших країн ЄС. Серед країн Європейського Союзу в зовнішній торгівлі з Україною Австрія відіграє важливу роль.

Так, обсяг австрійського експорту в Україну за 2011 рік в порівнянні з 2010 роком збільшився на 15,9% і склав 588,7 млн дол., а австрійський імпорт з України збільшився на 2,3% і склав 713,3 млн дол. [11].

Головними статтями австрійського імпорту з України є руди, шлаки і зола (59,8%), деревина і вироби з деревини (5,6%), чорні метали (4,9%), іграшки (9,8%) й інші товари.

Австрія є значним імпортером фармацевтичної продукції (18,2%), електричних машин (12,8%), ядерних реакторів, котлів, машин (10,6%).

Серед країн Європейського Союзу Австрія є одним з найважливіших партнерів як в експорті, так і в імпорті послуг (197,3 млн дол. і 230,6 млн дол.). Вона займає значну частку в експорті транспортних послуг (58,2 млн дол.) та імпорті фінансових послуг (110,6 млн дол.) [11].

Варто згадати про плідну діяльність в Україні таких австрійських фінансових установ, як "Райффайзенбанк", банк "Австрія Кредитанштальт", "Ерсте Банк", "Фольксбанк". Останнім часом "Ерсте Банк" активно розвиває свою роботу (банк посідає 21-е місце серед 175 банків України станом на 2011 рік). Одним з цікавих проєктів, фінансування якого здійснюватиметься Міжнародною фінансовою корпорацією спільно з "Ерсте Банком", є розробка програми фінансової експертизи енергоефективності. Банком передбачається запуск нових фінансових продуктів для підприємств, які впроваджують енергоефективні технології [13].

Спільна діяльність у розвитку альтернативних джерел енергії, розробка

екологічних проєктів, співпраця у таких сферах, як машинобудування, виготовлення промислового устаткування, розробка ефективних фінансових інструментів в умовах економічної кризи і підготовка до чемпіонату Євро-2012 позитивно впливають на зростання обсягів австрійських інвестицій в українську економіку. Так, серед країн Європейського Союзу Австрія є четвертим за величиною інвестором в українську економіку (3423,1 млн дол., або 8,7%). Це свідчить, насамперед, про велику зацікавленість австрійських банківських і промислових кіл в інвестиціях в українську економіку і розвитку більш тісного торгово-економічного співробітництва з Україною [13].

Інвесторами з Австрії найбільше інвестицій внесено до фінансових установ — 2456,1 млн дол. (71,8%).

Слід відзначити, що сприяння поглибленню зовнішньоторговельної співпраці між Україною та Австрією відбувається і на дипломатичному рівні. З цієї метою у січні 1993 році в Україні було засновано Бюро Торгового радника Посольства Австрії в Україні, яке є представництвом Палати Економіки Австрії. За весь період своєї діяльності в Україні Бюро Торгового радника Посольства Австрії зарекомендувало себе як одне з найбільш активних серед закордонних дипломатичних представництв економічного профілю, які акредитовані в Україні. Воно допомагає встановленню і зміцненню ділових контактів між австрійським бізнесменами та підприємцями в різних регіонах України. З цієї метою Бюро Торгового радника Посольства Австрії в Україні, починаючи з 1992 року, займається Організацією австрійських економічних місій в Україну. Такі заходи є запорукою розвитку тісного взаємовигідного співробітництва між нашими країнами [3].

Серед найважливіших подій, які відбулися в Україні за сприяння Бюро Торгового радника Посольства Австрії в останній час, можна відзначити українсько-австрійський діловий семінар Austria Showcase Ukraine, який проходив 13 березня у Донецьку та 14 березня у Харкові. Варто зауважити, що проведення таких семінарів в Україні вже є традиційним. У цьому році семінар був присвячений енергоефективному промислому обладнанню. Австрійську сторону представляли компанії, які працюють у таких сферах, як енергетичне обладнання, обладнання для харчової промисловості та машинобудування. Австрійські учасники мали можливість презентувати свої продукти та технології та провести необхідні ділові переговори з українськими учасниками.

У 2011 році на початку березня у Львові та Києві пройшов австрійсько-український діловий семінар Austria Showcase Ukraine на тему "Відновлювальна енергія. Енергоефективність. Будівництво та інфраструктура".

Учасниками семінару стали 11 австрійських та близько 90 українських фірм. Вітчизняні компанії виявили особливу зацікавленість до фірм, які працюють у сферах альтернативної енергетики та поводження з відходами. Під час семінару були також представлені австрійські ноу-хау у сфері використання джерел відновлювальної енергії, міжнародна програма енергоефективності UKEEP та огляд проблем та перспектив розвитку будівельного ринку та рику відновлювальної енергії в Україні [5].

ВИСНОВКИ

Таким чином, наведені факти є незаперечним підтвердженням значного і стабільного інтересу однієї з найбільш розвинутих європейських держав до України. Слід віддати належне динамічній діяльності австрійського дипломатичного представництва стосовно налагодження контактів між представниками австрійського та українського бізнесу. Запозичення досвіду формування інтересу в українських політичних та ділових кіл до австрійської економіки, культури, науки повинно стати одним з важливих завдань української дипломатії. В даному контексті особливого значення набуватиме інтенсифікація зовнішньополітичних контактів між Україною та Австрією на різних рівнях.

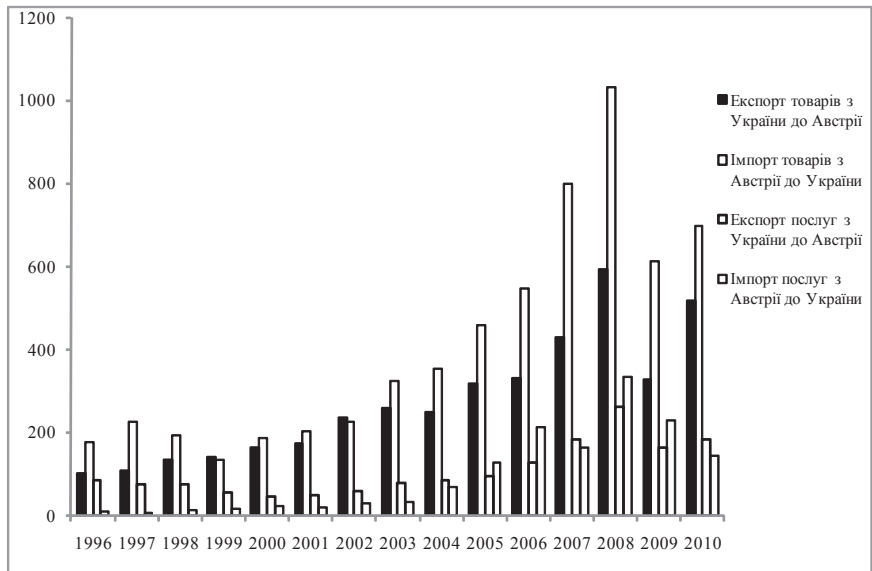

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі між Україною та Австрією у 1996—2010 рр., млн дол. США

Складено на основі: [5].

Література:

1. Веселовський А. Європейська інтеграція починається в Україні / А. Веселовський // Зовнішні справи. — 2012. — № 1. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.uaforeignaffairs.com
2. Гессль К. Австрійський досвід підтримки експорту / К. Гессль // Зовнішньоекономічний кур'єр. — 2002. — № 1—2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tpp.lviv.net/zek/index.htm>
3. Гессль К. Торгово-економічні відносини між Австрією і Україною динамічно розвиваються / К. Гессль // Зовнішньоекономічний кур'єр. — 2002. — № 5—6 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.tpp.lviv.net/zek/Numbers/2002/5-6/s04/info_04.htm
4. Гуменюк Б.І., Щербань О.В. Сучасна дипломатична служба: навчальний посібник. — К.: Либідь, 2001. — 255 с.
5. Зовнішня торгівля України. Статистичний збірник — К.: Державний комітет статистики України, 2011. — 101 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Бюро Торгового радника Посольства Австрії в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.advantageaustria.org.ua
7. Політичні відносини / Офіційний веб-сайт дипломатичного представництва України в Австрії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/austria/ua/29263.htm>
8. Попов В.И. Современная дипломатия: теория и практика: Курс лекций. Часть I: Дипломатия — наука и искусство / ДА МИД РФ. — М.: Научная книга, 2000. — 576 с.
9. Сардачук П.Д., Кулик О.П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: навч. посібник. — К.: Україна, 2001. — 176 с.
10. Семенко В. Українсько-австрійські двосторонні відносини протягом 1991—1996 рр. / В. Семенко // Буковинський журнал. — 2003. — № 1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bukjournal.com/vitalij-semenko-ukrajinsko-avstrijski-dvostoronni-vidnosyny-protyahom-1991-1996-rr/>
11. Співробітництво між Україною та країнами ЄС за I півріччя 2011 року. Статистичний збірник — К.: Державна служба статистики України, 2011. — 124 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
12. Толстов С. Досвід політики європейської інтеграції: уроки та очікування / С. Толстов // Зовнішні справи. — 2012. — № 1. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.uaforeignaffairs.com
13. Торговельні відносини з Україною // Австрія. Електронний часопис. — 2010. — № 4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www.advantageaustria.org/Chasopys_04_2010\[1\].pdf](http://www.advantageaustria.org/Chasopys_04_2010[1].pdf)
14. Шаповалова О. Від слів до справи: здобутки та проблеми європейської інтеграції України / О. Шаповалова // Зовнішні справи. — 2012. — № 1. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.uaforeignaffairs.com

Стаття надійшла до редакції 07.04.2012 р.